

Γεωπονικά

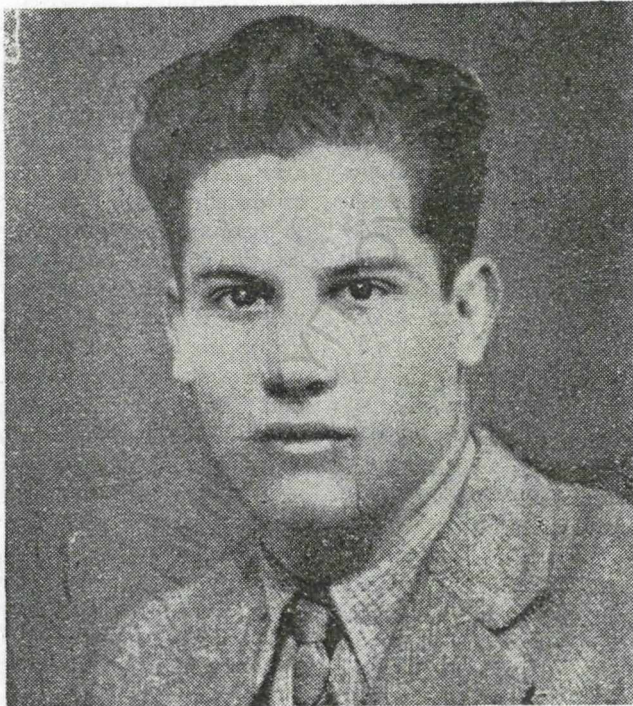
ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΓΕΩΠΟΝΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ

ΠΕΡ. Β' — ΕΤΟΣ 4 — ΤΕΥΧΟΣ 53
Γραφεῖα: Ν. Μ. Ἀλεξάνδρου 10
Τηλ. 72-036

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΥΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΑΛΕΞ. ΛΕΤΣΑΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1958

ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΧΡ. ΜΑΤΣΗ

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΧΡ. ΜΑΤΣΗΣ

Ὁ Γεωπονικὸς Σύλλογος Μακεδονίας - Θράκης, τῇ συμμετοχῇ τῆς Π.Ο.Σ.Γ., ἐτέλεσε τὴν 6ην μ.μ. τῆς 14ης τρέχοντος, ἐν τῇ Αἰθούσῃ Διαλέξεων τῆς Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, Πολιτικὸν Μνημόσυνον εἰς μνήμην τοῦ προδοτικῶς ὑπὸ τῶν Ἄγγλων στρατιωτῶν φονευθέντος συναδέλφου ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΧΡΙΣΤΟΦΗ ΜΑΤΣΗ, ἀποφοίτου τῆς Γεωπονικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ἠθέλησεν οὕτως ὁ Σύλλογός μας ν' ἀποτίσῃ φόρον τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς ἓνα συνάδελφον, ὅστις, ἐνῶ ἠδύνατο νὰ ἀσκήσῃ τὸ ἐπάγγελμα του εἰρηνικῶς καὶ ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν διὰ τῶν ἐπιστημονικῶν του γνώσεων ἐξυπηρέτησιν τῶν συμπατριωτῶν του γεωργῶν καὶ καλλιτέρευσιν τῆς κυριακῆς γεωργίας, ἐπροτίμησε νὰ θυσιάσῃ τὴν ζωὴν του εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος.

Εἰς τὸ μνημόσυνον τοῦτο ἐκλήθησαν οἱ κ.κ. Ἐπιτροπὸν Βορείου Ἑλλάδος καὶ Γεωργίας, ἡ Ἐθναρχία, ἡ Διοίκησις

τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς, ἡ Γεωπονικὴ Ἡγεσία τοῦ Ἐργείου Γεωργίας, αἱ Διοικητικαί, Στρατιωτικαί, Δικαστικαί καὶ Πολιτικαί Ἀρχαί τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου καὶ οἱ καθηγηταὶ καὶ φοιτηταὶ τῆς Γεωπονικῆς Σχολῆς, ὁ Δήμαρχος καὶ οἱ Δημοτικοὶ Σύμβουλοι, αἱ Τράπεζαι καὶ αἱ ἄλλαι Ὄργανώσεις τῆς Μακεδονικῆς πρωτευούσης.

Ἐνώπιον πυκνοτάτου καὶ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου μας κ. Ἀλέξανδρος Λέτσας ἐξήγησε δι' ὀλίγων τὴν σημασίαν τοῦ μνημοσύνου καὶ ἔδωκε τὸν λόγον εἰς τὸν συνάδελφον καὶ συμφοιτητὴν τοῦ φονευθέντος κ. Χ.α.ο. Σταμπουλίδην, ὅστις δι' ἐμπνευσμένου λόγου ἐξήγησε τὰ πατριωτικὰ αἰσθήματα καὶ τὴν θυσίαν τοῦ συμπατριώτου καὶ φίλου του ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΑΤΣΗ,

Ἀκολούθως ὁ Κύριος φοιτητὴς κ. Παν. Ὀρφανδῆς

ἀπήγγειλε συγκινητικώτατον ποίημα, ἀναφερόμενον εἰς τὸ ὀλοκαύτωμα τοῦ γενναίου συναδέλφου ἀγωνιστοῦ. Ἐν τέλει δὲ

ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου μας κ. Ἀλέξανδρος Λέτσας, ὅστις εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Ἄκου, ὁ Ἀσκραῖος εἰμ' ἐγὼ δὲν εἶμαι ἐγὼ τεχνίτης
τῶν ἡσυχῶν χρυσόνειρων, τῶν ἰλαρῶν σκοπῶν·
τῆς μαύρης γῆς, ποὺ τὴν πατῶ, μὲ σέρνει ἐμὲ ὁ μαγνήτης,
ὁ νοῦς μου πάει μὲ τὰ φτερά τῶν ἀναστεναγμῶν.
Ραγοῦλες, εἶμαι ὁ πιστικὸς τῆς ἡμερῆς ἀρνάδας,
ὀργῶνω, σπέρνω, ἰδροκοπῶ, τοῦ κάμπου δουλευτῆς
καὶ λούζω τὸ τραγούδι μου στῆς δροσοπρασινάδας
τὰ δάκρυα καὶ στὰ δάκρυα τῆς δύσκολης ζωῆς».

Ἀσφαλῶς, εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ ὀλιγοστροφῶν, ἀλλὰ πολὺ ἐκφραστικοῦ αὐτοῦ ποιήματός του, ὁ ἐκ Μεσολογγίου μέγας συνθέτης «τοῦ δωδεκαλόγου τοῦ γύφτου» καὶ «τῆς φλογέρας τοῦ βασιλιᾶ» θὰ εἶχεν ὑπ' ὄψιν του τὸ ποίημα «Ἔργα καὶ Ἡμέρα» τοῦ ἐκ τῆς βοιωτικῆς Ἀσκρας θεοσεβοῦς ποιητοῦ.

Ὁ Ἡσίοδος ὑπῆρξεν εἰς τῶν «νοικοκυραίων» τῆς ἐποχῆς του, τῶν ἀνθρώπων δηλαδὴ τῆς μέσης τάξεως, οἵτινες ἔχουν ὀλίγην γῆν, τὴν ὁποίαν ἐργάζονται καθ' ὅλον τὸ ἔτος καὶ ἐκ τῆς ὁποίας ἀποζοῦν. Ζῆ ὅμως ὁ τὰς Πιερίδας Μούσας ἐπικαλούμενος ποιητὴς ἐν μέσῳ μεγάλης κοινωνικῆς ἀναστατώσεως καὶ καθολικῆς διαφθορᾶς τῶν παλαιῶν θεσμῶν καὶ εἶναι κατηγανακτισμένος κατὰ τε τοῦ ἄρπαγος ἀδελφοῦ του Πέρση, ὅστις μετῆρχετο εὐδοκίμως τὴν δωροδοκίαν τῶν δικαζόντων ἀρχόντων, καὶ κατὰ τῶν δικαστῶν - βασιλέων τῶν Θεσπιῶν, οἵτινες τὸν ἠδίκησαν ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ του ἐν τῇ διανομῇ τοῦ πατρικοῦ κλήρου.

Ἡ ἐντεῦθεν ἐκχειλίζουσα ἀγανάκτησις καὶ θλίψις διὰ τὴν ἀδικίαν καὶ δολιότητα τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ τῶν συνενόμων του δίδουν εἰς τὸν ἀγαθὸν γεωργὸν τῆς Ἀσκρας τὴν ἀφορμὴν νὰ συνθέσῃ τὸ ποίημά του «Ἔργα καὶ Ἡμέρα», ποίημα παραινετικὸν καὶ προτροπικὸν εἰς τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἐργασίαν, τυπικῶς μὲν ἀπευθυνόμενον εἰς τὸν ἀδελφὸν Πέρσην, πραγματικῶς ὅμως προοριζόμενον δι' ὅλους τοὺς συγχρόνους του. Πράγματι, ποίημα εἶναι κάτι γινόμενον δημοσίᾳ, ἄρα ἢ δι' αὐτεῦ ἐπιδιωκομένη νοθεσία πρὸς δικαιοσύνην καὶ ἐργασίαν ἀπέβλεπεν εἰς τὸν φρονηματισμὸν περισσοτέρων καὶ θεραπεῖαν γενικωτέρου κακοῦ. Τὸ λέγει ἄλλως τε Ἡρακλείδης ὁ Ποντικὸς εἰς τὸ «Περὶ Πολιτειῶν» (XLII) ἔργον του: «Παρὰ Θεσπιεῦσιν αἰσχροὺν ἦν τέχνην μαθεῖν καὶ περὶ γεωργίαν διατρέβειν καὶ διὰ τοῦτο πένητες οἱ πλείους ἦσαν, καὶ Θεβαίοις, οὔσι φειδωλοῖς, πολλὰ ὄφειλον».

Προσπαθῶν ὁ Ἡσίοδος νὰ νοθετήσῃ τὸν ἀδελφὸν του, ἀποτρέπων αὐτὸν ἀπὸ τὴν ἀδικίαν, τὴν ἄρπαγὴν καὶ τὴν ὀκνηρίαν, καὶ ἐπιθυμῶν νὰ τὸν ὠθήσῃ εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, δὲν παραλείπει νὰ τονίσῃ τὰς μεγάλας ταλαιπωρίας τοῦ γεωργοῦ κατὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματός του, τοὺς σκληροὺς ἀγῶνάς του κατὰ τῶν ἐναντιοτήτων τῆς φύσεως, τὴν ἀδήριτον ἀνάγκην νὰ διαθέσῃ τὸν χρόνον

του καταλλήλως διὰ ν' ἀνταποκρίνηται εἰς τὰς ποικίλας καὶ μὴ ἐπιδεχομένας ἀναβολὴν ἀπαιτήσεις τῆς ἐπαγγελματικῆς ἀπασχολήσεώς του, τὰς ἐναλλασσομένας ἐλπίδας καὶ ἀπογοητεύσεις του, τὰς συμπλεκόμενας χαρὰς καὶ τὰς λύπας του:

«Ὅταν ἀνατέλλουνε οἱ Πιερίδες, οἱ κόρες τοῦ Ἄτλαντα, λέγει ὁ Ἡσίοδος, δῶστε νὰ ἀρχίσῃ ὁ θέρος, καὶ ὅταν βασιλεύουνε δῶστε ν' ἀρχίσῃ τὸ ὄργωμα. Μένουν αὐτὲς κρυμμένες σαράντα μερόνυχτα, ἀλλὰ καθὼς κυκλογυρνᾷ ὁ καιρὸς, ξαναφαίνονται πάλι τὴν ὥρα ποὺ ξαναπαίρνει κανεὶς νὰ ἀκονίσῃ τὸ δρεπάνι. Αὐτὸς εἶναι ὁ νόμος τῶν κάμπων, ὅμοια, γὰ αὐτοὺς ποὺ κατοικοῦν κοντὰ στὴ θάλασσα, ὅπως καὶ γι' αὐτοὺς ποὺ μένουνε στὶς δίπλες τῶν κοιλάδων, ἀπ' τοῦ πελάου μακρὰ τὰ κύματα, σὲ γῆ παχειὰ καὶ ἀφράτη. Γυμνὸς σπέρνε, γυμνὸς θέριξε, ἂν θές νὰ κάνῃς κάθε μιὰ στῆν ἐποχὴ τους τίς δουλειῆς τῆς Δήμητρας, καὶ σὺ νὰ μὴν ἀναγκαστῆς, φτωχὸς κατόπι νὰ συρθῆς σὲ ξένες πόρτες καὶ τίποτε νὰ μὴ καταφέρῃς. Ἔτσι καὶ σὺ τώρα ἤρθες σὲ μένα. Μὰ ἐγὼ δὲν θὰ σοῦ δώσω, μηδὲ τίποτα θὰ σοῦ δανείσω. Δούλευε, Πέρση, ποὺ μυαλὸ δὲν ἔχεις, δούλευε τίς δουλειῆς ποὺ ὄρισανε οἱ θεοὶ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, μήπως μὲ μαύρη ἀπὸ τὴν πίκρα τὴν ψυχὴ μαζί μὲ τὰ παιδιὰ καὶ τὴ γυναῖκα ζητιανεύεις τὰ χρειαζόμενα ἀπὸ τοὺς γείτονες, καὶ ἐκεῖνοι κάνουν πὼς δὲν καταλαβαίνουν... Καὶ πρόσεξε μὴν ἀναβάλλῃς γι' αὔριο, μήτε γιὰ μεθαῦριο: δὲν γεμίζει κανένας τ' ἀμπάρι του μὲ τὸ νὰ παραμελῇ τὴ δουλειὰ του καὶ μὲ τὸ νὰ τὴν ἀναβάλλῃ ὁ ζῆλος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ κάνει τὴ δουλειὰ ν' ἀποδίνῃ. Ἐκεῖνος ποὺ ἀναβάλλει τίς δουλειῆς του ἔχει πολλὰς καταστροφὰς κάθε φορὰ ν' ἀντιμετωπίσῃ».

Ἐν συνεχείᾳ περιγράφει ὁ Ἡσίοδος τὴν κατασκευὴν τοῦ κυριωτέρου ἐργαλείου τοῦ γεωργοῦ, τοῦ ἀρότρου:

«Μόλις τοῦ ἡλίου ἡ φλόγα ἡ λογχερὴ κόβει τὸ νοτερὸ τὸ κᾶμα τῆς λιγάκι, ὅταν ὁ Δίας ὁ μεγαλοδύναμος τὰ φθινοπωρινὰ τὰ πρωτοβορῆα φέρῃ, καὶ νοιώθῃ τὸ κορμί του ἀνθρώπος ν' ἀλλάξῃ καὶ πολὺ ἐλαφρότερον νὰ γίνεται... τότε ἀκριβῶς εἶν' ὁ καιρὸς π' ὅποιο κι' ἂν κόψῃ τὸ πελέκι ξύλο, αὐτὸ παρ' ἄλλο πιὸ πολὺ βασιτεῖται ἀπάγωτο ἀπ' τὸ σάπισμα ῥίχνουν τὰ φύλλα τότε καταγῆς καὶ παύουν νὰ φουντώνουνε τὰ δένδρα. Κόβουν λοιπὸν τὰ ξύλα τίς δουλειῆς λογαριάζοντας καθ' ἐποχῆς. Κόψε γουδι τριῶν ποδιῶν καὶ ὡς τρεῖς πῆγες γουδοχέρι, κόψε ἄξονι ἐφτὰ ποδιῶν· γιὰτὶ ἔτσι μετρημένο θὰν' τὸ πιὸ κατάλληλο: καὶ ἂν εὔρης ξύλο ὀχτῶ ποδιῶν, μπορεῖς νὰ

κόψης απ' αυτό και για σφυροξύλο και κόψε και τροχό τρεις πιθαμές γι' άμάξι ίσαμε δέκα δά παλάμες πλάτος. Πολλά είν' τ' απόβαζα τὰ ξύλα που μπορείς να βρῆς μ' αυτό που πρέπει εἰς στο σπίτι σου να φέρης, ἂν τῶβρης στὰ βουνὰ ἢ στὰ πεδινὰ γυρεύοντάς το, εἶναι σταβάρη ἀπὸ πρινάρι· γιατί ἀντέχει αὐτὸ τὸ πιὸ πολὺ, ὅταν τὰ βῶδια ὀργώνουνε, ἂν ὁ τεχνίτης, ὁ προσκυνητῆς τῆς Ἀθηνᾶς, ἀφοῦ γερὰ τὸ ἐνώση μετ' ἄλετροπόδι, τὸ φέρη ἀπέκει στοὺς τιμόνι και με ξυλοσφήνες στέρεα τὸ προσαρμόση. . . Ἡ δάφνη κι' ὁ φτελιᾶς εἶναι γιὰ τιμόνι τὰ ξύλα που ἀντέχουν πιὸ πολὺ στοὺς φάγωμα, τὸ δρυ γι' ἄλετροπόδι και τὸ πρινάρι γιὰ σταβάρη».

Ὅμιλεῖ ἔπειτα ὁ θεοσεβῆς ποιητῆς διὰ τοὺς καλλιτέρους ἀροσιῆρας βούς και διὰ τοὺς ἰκανωτέρους ζευγίτας:

«Ἐνα ζευγάρι βῶδια να προμηθευτῆς ἐννιαχρονίτικα κι' ἀρσενικά· γιατί σ' αὐτὴ τὴν ἡλικία δύσκολα ἢ δύνάμη τους κόβεται, μιὰ κι' ἔχουν τότε τ' ἄπαντο τῆς νιότης των: κι' εἶναι γιὰ τὴ δουλειὰ τὰ καλλίτερα. Αὐτὰ δὲν θὰ πιαστοῦν ἀνάμεσά τους να σπᾶσουνε τ' ἄλετρι μέσ' στ' ἀλλάκι και ν' ἀφήσουν τὴ δουλειὰ χαμένη.

Κι' ἀντάμα τους ν' ἀκολουθήη ἄντρας σαραντάχρονος που ξέρει τὴ δουλειὰ, ἀφοῦ γιοματίση πρῶτα μ' ἕνα τετραχάραχτο κι' ὀχτὼ κομματιῶν ψωμί, που να φροντίξη τὸ ἔργο κι' ἴσιο να κρατᾶ τ' ἀλλάκι, κι' ὄχι να γυρεύη μετ' τὸ μάτι τοὺς συνομήλικους, μὰ νᾶχη τὴν καρδιά δοσμένη στὴ δουλειὰ του. Ἐνας νεώτερος δὲν θὰ μπορέση ἔτσι καλά καθὼς αὐτὸς να κανονίση τὸ σπόρο και ν' ἀποφύγη τὰ ξανασπέρματα. Γιατὶ ὁ νεώτερος ἔχει διαρκῶς στοὺς νοῦ του πῶς να κρουφοφάγη γιὰ τοὺς συνομήλικους».

Και ἔρχεται ἀκολούθως τὸ ὄργωμα:

«Και δώστε προσοχὴ στὴν ὥρα που θ' ἀκούσης τοῦ γεράνου τὴ φωνὴ να κράξη τὰ χρονιάτικα ψηλὰ πάνω απ' τὰ σύννεφα. Φέρνει τὸ σημάδι πῶς ὥρα εἶναι ν' ἀρχίση τ' ὄργωμα και δείχνει πῶς ἡ ἐποχὴ τοῦ βροχεροῦ χειμῶνα πιά σιμᾶνει. Αὐτὴ ἡ φωνὴ δαγκώνει τὴν ψυχὴ ἐκείνου που δὲν ἔχει βῶδια· γιατί εἶναι τότε ἡ ἐποχὴ που πρέπει κανεῖς να τρέφη τὰ βῶδια συμμαδεμένα μέσα. . . Κι' οἱ ὑπηρετές και ὁ ἀφέντης, και ἡ στεγνὴ ἢ νοτερὴ ἢ γῆς, δουλεύετέ τὴν στὴν ἐποχὴ που εἶναι τ' ὄργωμα, τρέχοντας ἀπὸ χάραμα πολὺ, γιατί ἔτσι θὰ δῆς και τὰ χωράφια σου καρποὶ να τὰ γεμίσουν. Γύρνα τὴ γῆ τὴν ἄνοιξη και ἂν τὴ διβωλίσης τὸ θέρος δὲ θὰ σοῦ βγάλῃ στὰ χαμένα τὶς ἐλπίδες».

Μετὰ τὸ ὄργωμα ἀκολουθεῖ ἡ σπορά· και ὁ ποιητῆς συνεχίζει:

«Κι' ὅταν φανῆ γιὰ τοὺς θνητοὺς ἡ μέρα τῆς σπορᾶς, εμπρός, ὅλοι δουλειὰ. Και σπέρνε τὴ χέρσα, ὅταν εἶν' ἐλαφρὸ ἀκόμη τὸ γῶμα: ἡ χέρσα μακραίνει τὸ βάσκαμα και κόβει τοῦ παιδιοῦ τὸ κλάμα (διότι φέρει καρποὺς και ἀποτρέπει τὴν πείνα).

Προσευχήσου στοὺς Δία τὸν καταχθόνιο και στὴν ἄγνη τὴν Δήμητρα στ' ὠρίμασμα βαρὺ τῆς Δήμητρας τ' ἅγιο να γέρνη στᾶρι, τὴν ὥρα που, πρωταρχινώντας τ' ὄργωμα και κρατώντας μετ' ὅνα τὴν ἄκρη τοῦ χειρολάτη να κεντήσης τὴν πλάτη τῶν βωδιῶν που

τραβοῦνε τὰ δρύινα ζέματά τους. Και ἀπὸ πίσω ὁ ὑπηρέτης σου κρατώντας δίκρανο λισγάρι, ἄς δίνῃ κόπους στὰ πουλιὰ καλοσκεπάζοντας τὸ σπόρο. Δουλειὰ καλὰ κανονισμένη, να τὸ καλλίτερο γιὰ τὸν θνητό, δουλειὰ κακὰ κανονισμένη, τὸ χειρότερο. Ἔτσι μεθαύριο ἄδρά τὰ στᾶχνα σου θὰ γέροννε στὴ γῆ, ἂν εὐδοκῆση ἀργότερα ὁ Ὀλύμπιος Δίας να δώση ὠρίμασμα καλότυχο. Τότε θὰ καθαρῆς τ' ἀμπάρια σου ἀπὸ τὶς σφελαγκουνιές, κ' εἶν' ἡ ἐλπίδα μου πῶς θ' ἀγκαλιάξη ἡ ψυχὴ σου σὰν θὰ τραβᾶς ἀπὸ τὸ βίος που θᾶναι ὀλότελα δικό σου».

Και ἔρχεται ὁ χειμῶν, ὅποτε εἶναι πολὺ διαδεδομένη ἢ συνήθεια εἰς τὰ χωριὰ να κάθονται οἱ ἀργόσχολοι εἰς τὰ ἐργαστήρια. Τὴν συνήθειαν αὐτὴν κατακρίνει ὁ ποιητῆς ὡς ἐπιβλαβὴ διὰ τοὺς γεωργούς, που ἔχουν ἀρχετὰς οἰκιακὰς ἐργασίας να ἐκτελέσουν:

«Προσπέρασε τὸ γυφταριό, προσπέρασε και τὴ συντροφιά στὴν λιακάδα, στὶς μέρες τοῦ χειμῶνα, ὅταν τὸ κρύο κρατᾶ τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὶς δουλειές, γιὰ κεῖ π' ὁ δουλευτῆς μπορεῖ τὸ σπίτι του πολὺ και τότε να ὠφελῆση, μήπως τοῦ μαύρου τοῦ χειμῶνα ἢ ἀνημποριά κι' ἡ φτώχεια σου μαζὶ σὲ φᾶνε, κι' ὕστερα τὸ παχὺ ποδάρι σου μετ' ἄχνό σου χέρι σφίγγεις».

Συμβουλεύει ἀκολούθως ὁ ποιητῆς να κλαδεύουν τ' ἀμπέλια ὅταν ὁ ἀστερισμὸς τοῦ Ἀρκτούρου ἀρχίση ν' ἀνατέλλῃ και εὐθὺς ἀμέσως να τὰ σκάψη, πρὶν ἔλθῃ ἡ ὥρα τοῦ θερισμοῦ:

«Μὰ ὅταν ὁ Φερο-σιτῆς ἀνεβαίνει ἀπὸ τὴ γῆ στὴ φλοῦδα τῶν δέντρων, φεύγοντας μπρὸς απ' τὶς Πλειάδες, τότε δὲν εἶναι πιά καιρὸς να σκάψης τ' ἀμπέλια σου, ἀλλὰ καιρὸς να τροχίξης τὰ δρέπανα και να ξεσηκῶνης τοὺς δούλους. Τὸν καιρὸ τοῦ θερισμοῦ, ὅταν ὁ ἥλιος σκληραίνει τὸ δέρμα, ἀπόφευγε τὸ καθιστὸ στὴ σκιά και τὸν πρωῖνὸ τὸν ὕπνο. Τότε πρέπει να κάνης γρήγορα και να κουβαλᾶς τὸν καρπὸ στοὺς σπίτι σου, σηκωμένος ἀπὸ τὸ χάραμα, γιὰ νᾶναι σου τὸ βίος ἀσφαλισμένο. Ἡ Αὐγὴ κόβει τὸ ἕνα τρίτο ἀπὸ ὅ,τι μπορεῖ να κάμη κανεῖς γιὰ μιὰ μέρα, ἢ Αὐγὴ κάνει να προκόβῃ κανεῖς και στοὺς δρόμοι και στὴ δουλειὰ, ἢ Αὐγὴ, που μόλις φανῆ, τόσους ἀνθρώπους ρίχνει ξαφνικὰ στοὺς δρόμους και στὰ λαιμὰ τόσων βωδιῶν τοὺς ζυγοὺς βάζει. . . ».

Και ἔρχεται ὁ ἄλωνισμὸς και ὁ ποιητῆς συμβουλεύει:

«Και βάλε τοὺς δούλους σου, εὐθὺς μόλις πρωτοφανῆ ὁ γίγαντας Ὁρίωνας, τ' ἅγιο τῆς Δήμητρας τὸ στᾶρι να λιχνίζονε, μέσα σ' ἕνα τόπο καλοπνευμένο και πάνω σ' ἕνα ἄλωνι καλοῖσιασμένο. Και ὕστερα, σὰν καλὰ τὸ μετρήσης, βάλε το στ' ἄγγειά σου. . . Και μάζεψε χορτᾶρι, κι' ἄγερα γιὰ στρωμασιά, νᾶχουν τὰ βῶδια σου και τὰ μουλάρια σου ὅλη τὴ χρονιά. Κι' ὕστερα τοὺς ὑπηρετές σου ἄφησε να ξεκουράσουνε τὰ γόνατα και λύσε και τὰ βῶδια σου».

Και φθάνομεν εἰς τὸν τρυγητόν, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ ποιητῆς συνιστᾶ:

«Και ὅταν τέλος ἀνέβουν στὰ μεσοῦρανα ὁ Ὁρίωνας και ὁ Σεῖριος, κι' ἀντικρύση ἡ ροδοδάκτυλη ἡ Αἰθούλα τὸν Ἀρκτούρο, τότε καιρὸς να τρυγήσης ὅλα τὰ σταφύλια, Πέρση, και στοὺς σπίτι να τὰ φέ-

ρης. Ἀπλωσέ τα στόν Ἥλιο δέκα μερόνυχτα, μά-
ζεψ' τα πέντε στή σκιά, καὶ τὸ ἔχτο ἀπάνω ἄδειασε
στ' ἄγγειά τὰ δῶρα τοῦ Πολύχαρον Διονύσου.

Καὶ ξανρχίζει ὁ κύκλος:

«Κι' ὅταν πιά δῆς νὰ βυθοῦν οἱ Πλειάδες καὶ οἱ
Τάδες καὶ ὁ γίγαντας ὁ Ὠρίωνας, τότε καιρὸς εἶ-
ναι νὰ θυμηθῆς πὼς ἦρθε πάλι ἡ ἐποχὴ γιὰ τ' ὄρ-
γωμα καὶ πὼς ὁ σπόρος κάτου ἀπὸ τὴ γῆ πρέπει νὰ
βρῆ πιά θέση».

Καὶ καταλήγει ὁ θεοσεβῆς ποιητὴς εἰς τὸ σοφώ-
τατον συμπέρασμα:

«Ἐργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη
δὲ τ' ὄνειδος».

Δὲν γνωρίζω ἐὰν ὅλοι, ὅσοι ἀποφασίζουν νὰ σπου-
δάσουν τὴν γεωπονικὴν ἐπιστήμην, ἔχουν ὑπ' ὄψιν
τῶν τὸν περισπούδαστον σύγγραμμα «Ἐργα καὶ
ἡμέραι» τοῦ Ἀσκραίου ἀγρότου καὶ ποιητοῦ καὶ
ἐὰν ἀνέγνωσαν τὸ τόσον ἐκφραστικὸν τοῦ πόνου τῶν
ἀγροτῶν ὀλιγόστιχον ποίημα τοῦ κορυφαίου ἐκ Με-
σολογγίου ποιητοῦ. Εἶμαι ὅμως ἀπολύτως βέβαιος
ὅτι, ὅταν οἱ σπουδασταὶ τῆς Γεωπονίας ἀποφοιτή-
σουν καὶ ἀρχίσουν τὴν ἀσκήσιν τοῦ πολυσχιδοῦς ἐ-
παγγέλματός των, θὰ διαπιστώσουν ἀναμφισβητή-
τως ὅτι δὲν ὑπάρχει κοπιωδέστερον, ὀλιγότερον ἀπο-
δοτικόν, ἀλλὰ καὶ τιμιώτερον ἐπάγγελμα ἀπὸ τὸ γε-
ωργικόν.

Τὸ εἶπεν ἄλλως τε καὶ ὁ Ἡσίοδος:

«Τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρωτὰ θεοὶ προπάροιδεν ἔθηκαν
ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἴμος εἰς αὐτὴν
καὶ τραχὺς τὸ πρῶτον· ἐπὶ δ' εἰς ἄκρον ἴκηται,
ρηιδίη δὴ ἔπειτα πέλει, χαλεπὴ περ' ἐοῦσα,
ἦτοι:

«Ἀλλὰ μπροστὰ στὴν ἀξία τ' ἀνθρώπου οἱ ἀθά-
νατοι θεοὶ ἔχουνε βάλει τὸν ἰδρωτὰ. Μακρὸς κι' ὄρθος
ἀνήφορος καὶ τραχὺς εἶναι ὁ δρόμος ποὺ ὀδηγεῖ σ'
αὐτὴ. Μὰ ὅταν φθάσης στὴν ἄκρη του, εὐκόλη τότε
φαίνεται, ὅσον καὶ νὰναι πολὺ δύσκολη».

Καὶ ἀρχίζει ἔτσι ὁ ἱεραποστολικὸς ρόλος τοῦ γεω-
πόνου, ἐξελισσόμενος εἰς συνεχῆ παρακολούθησιν, τα-
κτικὴν καθοδήγησιν καὶ πλήρη συμπαράστασιν τοῦ γε-
ωργοῦ εἰς τὴν κοπιώδη ἀνηφορικὴν καὶ δύσκολον ἀ-
ποστολήν του, μὲ μοναδικὴν προοπτικὴν τὴν ἀνύψω-
σιν τοῦ βιοτικοῦ, οἰκονομικοῦ καὶ ἐκπολιτιστικοῦ ἐ-
πιπέδου ἐκείνου, τοῦ ὁποίου τὸ ἐπάγγελμα ἀποτελεῖ
τὴν ἀναγκαίαν καὶ ἀσφαλῆ προϋπόθεσιν τῆς εὐδο-
κιμῆσεως καὶ προκοπῆς ὄλων τῶν ἄλλων ἐπαγγελμά-
των, ὡς καὶ τὸν ἀκρογωνιαίον λίθον καλῆς καὶ ὑγι-
οῦς ἐθνικῆς οἰκονομίας.

Ὁ ρόλος ὅμως τοῦ γεωπόνου δὲν περιορίζεται μό-
νον εἰς τὰ ἀνωτέρω καθήκοντα, ἀλλ' ἐπεκτείνεται,
πρέπει νὰ ἐπεκτείνηται, καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν
προϋποθέσεων ἐκείνων, αἵτινες θὰ καταστήσουν τὸ
γεωργικὸν ἐπάγγελμα εὐκολώτερον καὶ ἀποδοτικώ-
τερον. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα καὶ ἡ κατάληξις εἰς
συμπεράσματα ἀσφαλῆ καὶ σωστικὰ τῆς ἐν γένει βελ-
τιώσεως τῆς γεωργίας διὰ τῶν Γεωργικῶν Ἐφαρμο-
γῶν εἶναι ὁ δεύτερος μεγάλος ρόλος, τὸν ὁποῖον κέ-
κληται νὰ ἐπιτελέσουν οἱ γεωπόνοι, οἱ ἱερεῖς αὐτοὶ
τῆς ἀμαλλοφόρου Δήμητρας, ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως
τῆς θέσεως τῶν γεωργῶν.

Ὁ δεύτερος αὐτὸς ρόλος ὅμως εἶναι πολλάκις ἀ-
φανῆς καὶ ἀνόνημος καὶ διὰ τοῦτο ἔχει καὶ μεγαλυ-
τέραν ἀξίαν. Διὰ τὸν ἀφανῆ αὐτὸν γεωπόνον δύνα-
ται λοιπὸν νὰ λεχθῆ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπε διὰ στό-
ματος τοῦ Στατίου ὁ ἰταλὸς ποιητὴς Δάντης διὰ τὸν
Βιργίλιον, τὸν συγγραφέα τῶν «Γεωργικῶν»
καὶ τὸν προφητεύσαντα τὴν ἔλευσιν τοῦ Θεανθρώ-
που:

«Σὺ εἶσαι ἐκείνος ποὺ μὲ φώτι-
σες μετὰ τὸν Θεόν. Ἡ δρᾶσίς σου
εἶναι ὁμοία μὲ ἀνθρώπου, ποὺ βα-
δίζει τὴν νύκτα καὶ φέρει ὀπισθὲν
τοῦ τὸ φῶς. Ὁ ἴδιος δὲν ἐπωφελεῖ-
ται αὐτοῦ, ἀλλὰ φωτίζει ἐκείνους
ποὺ ἀκολουθοῦν, τὰς ἐπερχομένας
γενεὰς».

Ὁ πολλαπλοῦς αὐτὸς ρόλος τῶν γεωπόνων ἐδη-
μιούργησεν ὀλεθρίας εἰς βάρος των παρεξηγήσεις.
Ἰποχρεωμένοι νὰ εὐρίσκωνται εἰς συνεχῆ ἐπαφὴν
μὲ τοὺς ἀγρότας, νὰ βλέπουν τὸν μόχθον καὶ τὸν ἰ-
δρωτὰ των, νὰ διαπιστώνουν τὰς ταλαιπωρίας καὶ
τὰς στερήσεις των, καὶ νὰ προσπαθοῦν ν' ἀνυψώσουν
τὸ βιοτικόν, οἰκονομικόν καὶ ἐκπολιτιστικόν ἐπίπεδον
αὐτῶν, κατηγορήθησαν ἐπὶ ἀριστερισμῶ, ἐνῶ ἀντι-
θέτως ὅλοι αἱ προσπάθειαι τῶν ἀποβλέπουν νὰ καλ-
λιτερεύσουν τὴν θέσιν τοῦ γεωργικοῦ κόσμου καὶ νὰ
καταστήσουν τὴν μεγίστην αὐτὴν πλειοψηφίαν τοῦ
λαοῦ τὸ ἀραγέστερον στήριγμα τοῦ σημερινοῦ κοι-
νωνικοῦ καθεστώτος. Τὸ διεκήρυξεν ἄλλως τε ὁ ἀ-
αίμνηστος Ἐλευθ. Βενιζέλος, ὅταν, ἐξ ἀφορμῆς τῆς
ἐφαρμογῆς τοῦ ἀγροτικοῦ του προγράμματος, διεκή-
ρυττεν *urbī et orbī* ὅτι ἡ ἀχιλλεῖος πτέρνα τοῦ
κομμουνισμοῦ εἶναι ἡ ἀποκατάστασις τῶν ἀκτημόνων
γεωργῶν καὶ ἡ ἐν γένει καλλιτέρευσις τοῦ βίου τῶν
ἀγροτῶν.

Ἐπὶ ἀναλόγους συνθήκας ἐγεννήθη, ἀνετράφη
καὶ ἐσπούδασε καὶ ὁ τετιμημένος νεκρὸς, τοῦ ὁποίου τὸ
πολιτικὸν μνημόσυνον τελεῖ ἀπόψε ὁ Γεωπονικὸς Σύλ-
λογος Μακεδονίας - Θράκης.

Ὁ Κυριαῖκος Χρηστοφῆ Μάτσης ἐγεννήθη τὴν
2αν Μαΐου τοῦ 1926 εἰς τὸ Παλαιοχώρι (Ὁρεινῆς)
τῆς Κύπρου, ὅπου κεῖται ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ ὄρους τῆς
μαρτυρικῆς Μεγαλονήσου Τροόδου καὶ εἰς τὸ αὐτὸν
ἐγεννήθησαν καὶ οἱ ἄλλοι ἐθνικοὶ ἥρωες Καρο-
ολῆς καὶ Γεωργίου.

Ὅταν ἀπεφοίτησεν ἀπὸ τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον
τῆς γενετιέρας του, ἐνεγράφη εἰς τὸ ἐν Ἀμμοχώστῳ
Γυμνάσιον, ὁπότεν μετὰ τὴν κατὰ τὸ 1945 ἀποφοί-
τησίν του, ἦλθεν εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν καὶ ἐνεγράφη
εἰς τὴν Γεωπονικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς
μακεδονικῆς πρωτεύουσος κατὰ τὸ φοιτητικὸν ἔτος
1946 - 1947.

Ὁ Κυριαῖκος Μάτσης παιδιόθεν διεκρίθη διὰ τὸ
ἀγωνιστικὸν του πνεῦμα. Γενναῖος, ὀρμητικὸς, ἀπο-
φασιστικὸς καὶ πεπροικισμένος μὲ ἡγετικά προσόντα,
ἔταξεν, ἀπὸ τὰ μαθητικά του ἀκόμη χρόνια, ὡς σκο-
πὸν τῆς ζωῆς του τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ἰδιαίτερας
του πατρίδος Κύπρου.

Ἄλλως τε τὰ ἴδια φρονήματα ἔχει ὀλόκληρος ἡ

οικογένειά του: 'Ο πρώτος αδελφός του άσκει τὸ γεωργικὸν ἐπάγγελμα πλησίον τῶν γονέων του. 'Ο δεύτερος, ὀνόματι 'Ιωάννης - ἀπόφοιτος τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου καὶ 'Αμερικανικοῦ Κολλεγίου - εἶναι σήμερον ἀντάρτης στὸ βουνό. Οἱ γονεῖς του Χριστοφῆς καὶ Μαρία καὶ ὁ πρῶτος ἀδελφός του ἦσαν ἐπληροφορήθησαν τὸν ἄγριον θάνατον τοῦ τρίτου υἱοῦ καὶ ἀδελφοῦ δὲν ἔχυσαν ἓνα δάκρυ. Εἶχαν τάξει τὸν Κυριακὸ τῶν εἰς τὴν πατρίδα. Τέλος ἓνας θεῖός του, ὀνόματι 'Ιωάννης, ἔχει καταδικασθῆ εἰς φυλάκιον 7 ἐτῶν δι' ἀνταρτικὴν δρασίην καὶ ἐκτελεῖ τὴν ποινὴν του εἰς φυλακὰς τῆς 'Αγγλίας.

'Αφ' οὗτου μάλιστα ὁ ἥρωας μας ἐνεγράφη εἰς τὴν Γεωπονικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ἤρχισεν ἀναπτύσσων ἔντονον ἐθνικὴν δρασίην μεταξὺ τῶν συμφοιτητῶν του. Χαρακτηριστικὸν τῶν ἐθνικῶν παλμῶν, οἵτινες ἐδόνουν τὴν κἀρδίαν τοῦ ἐθνικοῦ μας ἥρωος εἶναι τὸ ἀκόλουθον ἐπεισόδιον: Τὴν 28ην 'Οκτωβρίου 1946 παρέστη εἰς ἑορταστικὴν συγκέντρωσιν τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Τὸ πρόγραμμα τῆς ἑορτῆς ἦτο καθωρισμένον καὶ δὲν περιελάμβανε Κύπριον ὀμιλητὴν. 'Ολίγον πρὶν τελειώσῃ τὸ πρόγραμμα, ἠγέρθη ὁ νεαρὸς φοιτητὴς Μάτσης μὲ εὐγένειαν, ἐπροχώρησε μὲ συστολὴν πρὸς τὸ βῆμα καὶ ἐζήτησε τὴν ἄδειαν ἀπὸ τὸν Πρύτανιν ν' ἀπευθύνῃ ὀλίγας λέξεις πρὸς τὴν συγκέντρωσιν, ὡς Κύπριος. 'Η ἄδεια τοῦ ἐδόθη καὶ ὁ ἐνθουσιώδης Κύπριος ὀμίλησε μὲ φλόγα καὶ παλμὸν διὰ τοὺς πόθους καὶ τοὺς ἀγῶνας τῶν Κυπρίων πρὸς ἀπελευθέρωσίν των, ὅταν δὲ ἐτελείωσε τὸν χαιρετισμὸν του ἐχειροκροτήθη παταγωδῶς, ὅσον οὐδὲς προηγούμενος ὀμιλητῆς τῆς συγκεντρώσεως, ὁ δὲ Πρύτανις μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς συνεχάρη καὶ ἠσπασθῆ τὸν Μάτσην.

'Η δραστηριότης του διὰ τὸν κυπριακὸν ἀγῶνα, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς φοιτητικῆς του ζωῆς, ὑπῆρξε πράγματι ἀπερίγραπτος. 'Αποτελῶν ἓν τῶν ἡγετικῶν στελεχῶν τῆς τότε Μορφωτικῆς 'Ενώσεως 'Εθνικοφρόνων Φοιτητῶν (ΜΕΕΦ), φύσει ὀρμητικὸς καὶ ἐνθουσιώδης, ἐπρωτοστάτει εἰς κάθε ἐθνικὴν ἐκδήλωσιν τοῦ Πανεπιστημίου, δεδομένου ἄλλως τε ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ συμμοριτοπόλεμος εἶχε περιέλθει εἰς ἰσχυριμώτατον σημεῖον. "Ορθος εἰς τὸ ἀμφιθέατρον τοῦ Πανεπιστημίου ὀμίλει καὶ ἐνεθουσιάζει τοὺς φοιτητάς, ἀπήγγελεν ἐθνικοὺς στίχους καὶ ἔρριπε πρῶτος τὸ σύνθημα τῆς ἐνόπλου ἐξεγέρσεως κατὰ τῶν δυναστῶν τῆς Μεγαλονήσου Κύπρου.

«Τὰ ράκη, ἐβροντοφώνει, τῆς μεγάλης μας μητέρας εἶναι πολὺ προτιμώτερα ἀπὸ τὴν πορφύρα τῆς μητροῦσας».

Καὶ δὲν περιορίζετο μόνον μεταξὺ τῶν τοίχων τοῦ Πανεπιστημίου ἢ ἐκδήλωσις τῆς ἀνησυχου πατριωτικῆς δράσεως τοῦ ἐνθουσιώδους Κυπρίου φοιτητοῦ. 'Επανελημμένως διέτρεξε τὴν μακεδονικὴν ὑπαιθρον, ἐπὶ κεφαλῆς ὁμάδος φοιτητῶν, ἀφηγῶν τὰς νάρκας καὶ τοὺς ἄλλους κινδύνους τοῦ συμμοριτοπολέμου, διὰ νὰ μεταφέρῃ τὸν ἐθνικὸν παλμὸν τοῦ Πανεπιστημίου μας εἰς τὰ πέρατα τῆς μακεδονικῆς γῆς καὶ νὰ ἐμπυχῶσιν τοὺς σκληρῶς ἀγωνιζομένους κατοίκους καὶ ὑπερασπιστάς της. "Αλλως τε ἦτο τό-

τε ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν διεξήχθη τὸ Δημοψήφισμα εἰς τὴν Κύπρον καὶ ὁ Κυριακὸς Μάτσης ἦτο ὁ πρῶτος, ὅστις ἀνέλαβε νὰ γνωρίσῃ εἰς ὀλόκληρον τὴν Βόρειον 'Ελλάδα τὴν στερὰν ἀπόφασιν τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ νὰ ἐνωθῆ μετὰ τῆς μητρὸς 'Ελλάδος.

Κατὰ τὸ 1948 ὀμίλησεν ὁ ἥρωας μας εἰς πολυπληθῆ συγκέντρωσιν 'Εδεσσαίων καὶ Ναουσαίων ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τῶν δημορχῶν των, ἔφθασε δὲ καὶ μέχρι τῆς συνοριακῆς πόλεως 'Αρδέας, διὰ νὰ ὀμιλήσῃ πρὸς τοὺς ἐκεῖ 'Ελληνας στρατιώτας διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Κύπρου. 'Εκεῖ ὁ Μάτσης ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν ταγματάρχην Πετρόπουλον νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν στρατιωτικὴν του στολὴν διὰ νὰ φωτογραφηθῆ μὲ αὐτήν, διότι, ὡς εἶπεν, ἦτο μεγάλη ἡ ἐπιθυμία του νὰ φωτογραφηθῆ μὲ τὴν στολὴν "Ελληνοῦ ἀξιωματικοῦ.

Ταυτοχρόνως ὁ Μάτσης ἐδημοσίευσεν πύρινα περὶ Κύπρου ἄρθρα εἰς τὰς ἐφημερίδας τῆς Θεσσαλονίκης, αἵτινες πάντοτε ἐδημοσίευσεν καὶ ἐκτενῆ ἀποσπάσματα τῶν ὀμιλιῶν του εἰς φοιτητικὰς καὶ ἄλλας συγκεντρώσεις.

Δικαίως λοιπὸν ὁ νεαρὸς Κύπριος φοιτητὴς ἀπεκαλεῖτο ὑφ' ὅλων τῶν συμφοιτητῶν του «τὸ ἀ η δ ο ν ἄ κ ι τ ῆ ς Κ Ὑ π ρ ο υ ς».

Εἰς τὰ ἐθνικὰ του ὁμῶς φρονήματα ὁ Μάτσης οὐδένα ἔθετε συμβιβασμὸν καὶ ἀπ' αὐτῶν ἀκόμη τῶν φοιτητικῶν του χρόνων. Θὰ σᾶς ἀναγνώσω μίαν ἐπιστολὴν του, τὴν ὁποίαν ἀπέστειλεν εἰς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Μορφωτικῆς 'Ενώσεως 'Εθνικοφρόνων Φοιτητῶν, καθ' ὃν χρόνον ἦτο ἀκόμη φοιτητῆς.

'Η ἐπιστολὴ αὐτὴ ἔχει ὡς ἐξῆς:

'Εν Θεσ)νίκη τῆ 4η 'Ιανουαρίου 1949

Πρὸς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον

τῆς Μορφωτικῆς 'Ενώσεως 'Εθνικοφρόνων φοιτητῶν
'Ε ν τ α ὕ θ α

'Αγαπητοὶ Συνάδελφοι,

Διὰ τῆς παρουσίας μου θὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ μοῦ ἐπιτρέψητε ὅπως ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν σας ἐπὶ ἐνὸς θέματος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀποδίδω ὅλως ἰδιαιτέραν σημασίαν.

Πρόκειται περὶ τοῦ ἀποψινοῦ ἑορτασμοῦ, ὅστις πρόκειται νὰ λάβῃ χώραν εἰς τὰς αἰθούσας τῆς Μ. Ε.Ε.Φ. μὲ κύριον πρόγραμμα χορῶν.

Βεβαίως κάθε ἄνθρωπος χρειάζεται πάντοτε μίαν ψυχαγωγίαν ὑπὸ οἰασδήποτε συνθήκας καὶ ἂν εὐρίσκειται, δὲν νομίζω ὁμως ὅτι ἐπιτρέπεται εἰς μίαν ὀργάνωσιν ὡς ἡ ἰδική μας νὰ διοργανώῃ εἰς τόσον κρισίμους διὰ τὴν χειμαζομένην πατρίδα στιγμὰς ἐπισήμως χοροῦ καὶ γλέντια καὶ πανηγύρια. Καὶ σᾶς ἐρωτῶ:

Θὰ δεχθῆτε, μετὰ ἀπὸ λόγους πατριωτικοῦς, οἱ ὁποῖοι ἀσφαλῶς θὰ ἐκφωνηθοῦν, μετὰ ἀπὸ τὴν ἐξαφάνισιν προσφιλῶν ὑπάρξεων ποὺ ἔπεσαν ἀγωνιζόμενοι εἰς τὸ πεδῖον τῆς τιμῆς, νὰ στρωβιλισθῆτε εἰς μίαν διασκεδαστικὴν χορευτικὴν συγκέντρωσιν μέσῃ εἰς τὰς αἰθούσας τῆς ὀργανώσεώς μας;

Καὶ θὰ ἀνεχθοῦν νὰ πράξουν τοῦτο τὰ ἄλλα μέλη τῆς ΜΕΕΦ;

Πρὸς Θεοῦ συνάδελφοι. Τόσον λοιπὸν ὑποκριτικαί εἶναι αἱ ὑποσχέσεις ποὺ ἐκάστοτε δίδομεν εἰς τοὺς λόγους μας;

Ἐὰν ναί, δὲν χρειάζεται νὰ ὑπάρχωμεν καὶ ὡς ὀργάνωσις καὶ τὸ καλύτερον ποὺ ἔχομεν νὰ κάμωμεν εἶναι νὰ κλείσωμεν τὰ γραφεῖα μας καὶ νὰ κηρύξωμεν ὁ καθένας πῶς νὰ κάμῃ καλύτερα τὴν δουλειά του. Αὐτὸ ἀκριβῶς κάμνω καὶ ἐγὼ τώρα.

Λυποῦμαι διότι δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ παραστῶ ἀπόψε εἰς τὴν ἐορτὴν λόγῳ ὑπηρεσίας ἣν συμβαίνει νὰ ἔχω ἐκείνην τὴν στιγμὴν καὶ ἡ ὁποία εἶναι περισσότερο ἀναγκαία, ὥστε οὔτε νὰ θέλω οὔτε νὰ δύναμαι νὰ τὴν παραμερίσω. Θὰ σᾶς παρακαλέσω ὁμῶς νὰ θέσητε τὴν παροῦσάν μου ἐνώπιον τῶν μελῶν ποὺ θὰ παρευθεοῦν καὶ ἐὰν ἐκεῖνα ἀποφασίσουν νὰ κάμουν τὸν χορὸν, σεῖς μὲν νὰ εἰσθε ἀπολύτως ἐν τάξει καὶ δικαιολογημένοι, ἀφοῦ μαζί σας θὰ συμφωνῇ ἡ πλειοψηφία τῶν παρευρισκομένων μελῶν, ἐγὼ δὲ αὐτομάτως θὰ θεωροῦμαι ὡς διαγραφείς τῆς ΜΕΕΦ.

Μετὰ πάσης ἐκτιμῆσεως
Κ. Χ. Μάτσης

Ὅσον ἀσύνδετα καὶ ἴσως ἀτελῆ καὶ ἂν εἶναι τὰ ἀνωτέρω ἐπεισόδια, ἐν τούτοις συνθέτουν μίαν εἰκόνα τοῦ γενναίου καὶ ἐνθουσιώδους παλληκαριοῦ, τὸ ὁποῖον εὔρε τὸν θάνατον, ὡς χιλιάκις τὸν ἐτραγοῦδησε μὲ τὸν στίχον ποὺ ἠγάπησε καὶ ἐπανελάμβανε παντοῦ καὶ πάντοτε:

«Κι' ἂν εἶναι νὰ πεθάνουμε γιὰ τὴν Ἑλλάδα
θεῖα εἶναι ἡ δάφνη, μιὰ φορὰ κανεὶς νὰ πεθάνει».

Ὁ Κυριαῖκος Μάτσης ὡς φοιτητὴς ἀπὸ τὸ 1946 - 1951 ἀνέπτυξεν ἐξαιρετικὴν δραστηριότητα καὶ διὰ τὰ προβλήματα τῶν Ἑλλήνων συμφοιτητῶν του. Ἐζήτησε καὶ ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ τότε Πρωθυπουργοῦ Σοφοκλῆ Βενιζέλου καὶ ἐπέτυχε τὴν μείωσιν τῶν εἰσιτηρίων τῶν Ἑλλήνων φοιτητῶν.

Ὁ Κυριαῖκος Μάτσης ἔδειχνεν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Φιλολογίαν καὶ Ἀρχαιολογίαν. Εἰς ἕκ τῶν συμφοιτητῶν του ἀνέφερε χαρακτηριστικῶς ὅτι ὁ Μάτσης ἐπεσκέφθη ὅλους τοὺς ἱστορικοὺς καὶ ἀρχαιολογικοὺς χώρους τῆς Ἑλλάδος. Ἐφθάσε καὶ μέχρι τῆς Ἰθάκης, κρατῶν ὑπὸ μάλῃς τὸν Ὅμηρον.

Τὸ ἀκόλουθον ἐπεισόδιον εἶναι ἐνδεικτικὸν καὶ τῶν αἰσθημάτων φιλαλληλίας, ἅτινα ἐχαρακτήριζον τὴν ἀγάπην τοῦ Μάτση πρὸς τοὺς συμφοιτητάς του. Εἰς τῶν Κυπρίων συμφοιτητῶν του τὸν εὔρε μίαν πρωτίαν νὰ κοιμᾶται εἰς τὸ ἐν Θεσσαλονικῆ μικρὸν του δωμάτιον χωρὶς σκέπασμα. «Εἶσαι ἀδιόρθωτος καὶ ἐννοεῖς νὰ παραμείνης αἰωνίως Πίτσιλλος. Θὰ κρυώσης καὶ θ' ἀρρωστήσης. ἔτσι ὅπως εἶσαι», παρετήρησε πρὸς τὸν Μάτσην ὁ συμφοιτητὴς του. «Γιατὶ δὲν σκέπτεσαι;» Καὶ ὁ Μάτσης ἀπήντησε: «Ναί, θὰ μείνω αἰωνίως Πίτσιλλος, γιατί ἀγαπῶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς πατρίδος μου». Ἀργότερον διεπιστώθη ὅτι ὁ Κυριαῖκος Μάτσης εἶχε δώσει τὰ σινδόνια καὶ τὰς κουβέρτας, ποὺ διέθετε, εἰς ἕνα τῶν συμφοιτητῶν του, ποὺ δὲν εἶχε σκεπάσματα.

Ἐπιμελῆς φοιτητὴς ὁ Κυριαῖκος Μάτσης ἀπεφοίτησε τῆς Γεωπονικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου

Θεσσαλονίκης τῷ 1952, ὠρκίσθη δὲ ὡς πτυχιούχος τῆς Γεωπονίας τῇ 21ῃ Ἰουνίου τοῦ 1952. Ἡ δὲ ἐπὶ πτυχίῳ διατριβὴ του δεικνύει τὴν ἀγάπην του πρὸς τὴν γενέτειράν του, φέρουσα τὸν τίτλον: «Γενικὴ μελέτη τοῦ χωρίου Παλαιοχωρίου Λευκωσίας (Κύπρου) καὶ εἰδικὴ τῆς ἐν αὐτῷ ἀμπελοκαλλιέργειας».

Μνημονεύω ἐνταῦθα τὸν Πρόλογον τῆς μελέτης αὐτῆς, χαρακτηριστικὸν τῶν ἐθνικῶν καὶ εὐγενῶν αἰσθημάτων τοῦ ἐνδόξως ἐκλιπόντος ἥρωος συναδέλφου:

«Μὲ ἰδιαίτερον συγκίνησιν, τῆς ὁποίας τὴν ἔντασιν κατ' οὐδὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ μειώσωμεν, παρουσιάζομεν τὴν εἰς χεῖρας ἐπὶ πτυχίῳ διατριβήν.

Καὶ ἐπιτείνεται αὕτη ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ὀρμωμένοι ἀπὸ ἕν ἐκ τῶν πλέον ἀναπαύτων χωρίων τῆς δούλης μικρᾶς πατρίδος, προσέβημεν ἀκριβῶς εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς μελέτης του, ἵνα κατὰ τὸ δυνατόν συλλάβωμεν πληρέστερον, ἀπὸ τῆς ἰδικῆς μας σκοπιᾶς, τὰ ἀπασχολοῦντα αὐτὸ προβλήματα καὶ συντείνωμεν οὕτω, τὸ κατὰ δύναμιν, εἰς τὴν θεραπείαν των.

Ἡ παροῦσα διατριβὴ πόρρω βεβαίως ἀπέχει ἀπὸ τοῦ νὰ φιλοδοξῇ ὅτι ἐξεπλήρωσε τὸν τοιοῦτον προορισμὸν τῆς. Ἀποτελεῖ ἀπλῶς μίαν προσπάθειαν μὲ πτωχὰ πρὸς τὸ παρὸν ἀποτελέσματα δικαιολογούμενα σχετικῶς λόγῳ τῆς μερικῆς ἐκ μέρους μας ἐλλείψεως πείρας, τὰ ὁποία ὁμῶς θὰ εἴμεθα εὐτυχεῖς ἐὰν δυνηθῶμεν εἰς τὸ μέλλον νὰ συμπληρώσωμεν καὶ ἀξιοποιήσωμεν.

Πρὸς ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, διὰ παντὸς τρόπου, μᾶς ἐβοήθησαν νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ καὶ νὰ συντάξωμεν πληρέστερον τὴν παροῦσαν διατριβήν, ἐκφράζομεν ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης τὴν ἀέναόν μας εὐγνωμοσύνην.

Κυριαῖκος Μάτσης
Ἰουνίου 1952»

Ὅταν ὁ Κυριαῖκος Μάτσης, διπλωματούχος πλέον τῆς Γεωπονικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ἐφθάσεν εἰς Κύπρον, ἡ κατάστασις τῆς ἐκεῖ γεωργίας δὲν ἦτο καλλιτέρα ἀπὸ τὴν τῆς Ἑλευθέρας Ἑλλάδος. Καὶ ἐκεῖ ὁ πόνος καὶ ὁ μόχθος τῶν ἀγροτῶν ἦσαν τὸ τίμημα τῆς σκληρᾶς μοίρας των. Καὶ ἐκεῖ τὸ βιοτικόν, οἰκονομικὸν καὶ ἐκπολιτιστικὸν ἐπίπεδον τῶν γεωργῶν εὐρίσκετο εἰς ἀπελπιστικὰ χαμηλὴν στάθμην. Ἦτο λοιπὸν πολὺ φροινὸν ἕνας νεαρὸς καὶ ἐνθουσιώδης γεωπόνος νὰ θελήσῃ νὰ λάβῃ τὴν ἱεραποστολικὴν ῥάβδον καὶ νὰ προσπαθῆσῃ διὰ τῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεών του, τοῦ ἐνθουσιασμοῦ του καὶ τῶν φροντίδων του νὰ βοηθήσῃ τοὺς συμπατριώτας του γεωργοὺς πρὸς καλλιτέρευσιν τῆς ἐν γένει καταστάσεώς των. Αὐτὸ ἄλλως τε θὰ ἦτο σύμφωνον καὶ μὲ τὴν ἐπιστημονικὴν του κατάρτισιν καὶ τὴν συνειδητὴν ἀποστολήν του ὡς γεωπόνου.

Μὲ τινὰς μάλιστα ἐλιγμούς θὰ ἠδύνατο νὰ καταλάβῃ καὶ ἐπίζηλον κυβερνητικὴν θέσιν, πᾶγμα ἄλλως τε, ποὺ θὰ συνεβιβάζετο κατὰ τινὰ τρόπον καὶ μὲ τὴν ἐπιστημονικὴν του συνειδήσιν, ἀφοῦ ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξυπηρετήσῃ καλλίτερον τοὺς πάσχοντας συμπατριώτας του γεωργοὺς

και να ικανοποιήση θετικώτερον τὰς επιστημονικάς του επιδιώξεις.

Λέγω «μέτινας ἐλιγμούς», διότι δὲν λημονῶ τὸ χαρακτηριστικὸν ποίημα «Ἡ ἀετοφωλήα» τοῦ Γερμανοεβραίου ποιητοῦ Ἐρρίκου Χάϊνε:

«Ἐνας ἀετός, στιχοῦργει ὁ Χάϊνε, ἔκαμε τὴν φωλήα του στὸν πιδ ψηλό, στὸν πιδ ἀπόκρημνο καὶ στὸν πιδ ἀπρόσιτο βράχο καὶ τὴν καμάρωνε λέγοντας ὅτι πραγματικὰ θεωρεῖται ὁ βασιλεὺς ὅλων τῶν ζώων, ἀφοῦ κανένα ἄλλο ζῶο δὲν τόλμησε, ὄχι νὰ κάμη τὴν φωλήα του σὲ παρόμοιο βράχο, ἀλλ' οὔτε καὶ ν' ἀτενίσῃ τὴν δική του. Μιά μέρα ὅμως θωρῶντας καὶ καμαρώνοντας τὴν φωλήα του, εἶδε ἕνα σαλιγκάρι προσκολλημένο στὸν βράχο, λίγο ψηλότερα ἀπὸ τὴν δική του φωλήα. «Πῶς βρέθηκες σὺ αὐτοῦ ψηλά;» τὸ ρώτησε. Καὶ τὸ σαλιγκάρι, πὸν κατὰ τὸν Ἀναξίλα περιφέρει ἀπὸ δειλία τὸ σπῆτι του ἐπάνω του, ἀπήντησε: «Ἐρποντας, παραπατώντας, ἐλισσόμενος καὶ σαλιαρίζοντας».

Ἄλλ' ὁ Κυριαῖκος Μάτσης ὑπῆρξε πάντοτε τίμιος καὶ εἰλικρινὴς ἀγωνιστής. Ἔβλεπε βεβαίως τὴν δυστυχίαν τῶν συμπατριωτῶν του γεωργῶν, πονοῦσε διὰ τὸν συχνὰ ἄγονον μόχθον των καὶ ποθοῦσε τὴν καλλιτέρευσιν τῆς ζωῆς των. Ἐπάνω ὅμως ἀπὸ τὴν κακοδαμονίαν τῶν συμπατριωτῶν του γεωργῶν ἔβλεπε τὴν δουλικὴν βαρucheμονιὰ πὸν πλάκωνε ὅλους τοὺς συμπατριώτας του καὶ πὸν ἦταν φραγμὸς στὴν παντοῦτροπο καλλιτέρευσιν τῆς ὑπάρξεως ὅλων τῶν συμπατριωτῶν του Κυπρίων καὶ ἐπομένως καὶ τῶν γεωργῶν τῆς Μεγαλονήσου.

Ἄλλως τε τότε εἶχον ἀρχίσει αἱ πρῶται ζυμώσεις διὰ τὴν ἔνοπλον ἐξέγερσιν. Καὶ ὁ Κυριαῖκος Μάτσης εἶχε τάξει ὡς σκοπὸν τῆς ζωῆς του τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ἰδιαίτερας του πατρίδος ἀπὸ τὸν ἀποικιακὸν ζυγὸν τῆς περισσώτερον ἀποικιοκρατικῆς Δυνάμεως. Ἀφοῦ εἰργάσθη ὡς γεωπόνος εἰς τὸ ἀγρόκτημα τοῦ θείου του καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ ἀγρόκτημα τῆς Ἑλληνικῆς Γεωργικῆς Ἐταιρείας, ἀπεποιήθη δὲ τὸν διορισμὸν του ὡς Διευθυντοῦ τῆς Δενδροκομίας Κύπρου, ἔσπευσε ν' ἀναμιχθῆ ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὴν ἔνοπλον ἀπελευθερωτικὴν ἐξέγερσιν, καὶ μετὰ τὴν ἀσύγκριτον ζωτικότητά του καὶ τὸν ἀκράτητον ἐνθουσιασμὸν του, ἔδιδε παλμὸν εἰς κάθε τι εἰς τὸ ὁποῖον συμμετεῖχε.

Δυστυχῶς ὅμως, κακῆ τῆ μοίρα, συνελήφθη ὑπὸ τῶν Ἀγγλων καὶ ἐνεκλείσθη εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Κοκκινότριμηθιάς. Τί ἐσκέπτετο εἰς τὸ δεσμοτήριόν του, πῶς ἔβλεπε τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα καὶ μετὰ ποίαν φιλοσοφικὴν ἀπάθειαν ἀντιμετώπιζε τὸ μέλλον, τὸ πληροφοροῦμεθα ἀπὸ τὴν κάτωθι περικοπήν ἐπιστολῆς του, τὴν ὁποῖαν ἀπέστειλεν εἰς τὸν στενὸν φίλον του καὶ συνάδελφον κ. Εὐάγγελον Πανέραν:

Κρατητήρια Κοκκινότριμηθιάς, 26.8.56

«... Ὅσο γιὰ μᾶς μὴ ρωτᾶς. Τὸ ρίξαμε στὴ φιλοσοφία ὅπως πάντα. Εἶναι 8 μῆνες περίπου πὸν βρισκομαι στὰ συρματοπλέγματα καὶ ἕνας Θεὸς ξέρει πότε θὰ βγοῦμε. Μὴ ξεχνᾶς πῶς ὁ δρόμος γιὰ τὴν ἐπίλυση τοῦ ζητήματός μας εἶναι μακρυνὸς καὶ θὰ περάσῃ ἀπὸ πολλὰ στάδια. Τόχοιμα πάρει λοιπὸν ἀπόφαση. Μὲ στωικότητα εἴμαστε ἀποφασισμένοι νὰ

τὰ ὑποφέρουμε. Ἐνα φιλότιμο εἶναι ὁ Ρωμῆος κι' ἐνα πείσμα, ὅταν γιὰ τὰ ἔθνικὰ ἰδανικά του ἀγωνίζεται. Θυμᾶσαι πὸν τὰ λέγαμε τότε στὸ ἀμφιθέατρο. Ἔ, λοιπὸν, ἐκεῖνα τὰ λόγια γίνονται ἔργα. Ἀλλὰ ἄς μὴ προχωρήσουμε πιδ πολὺ».

Παρ' ὅλην ὅμως αὐτὴν τὴν φιλοσοφικὴν καρτερικότητα, ὁ ἀνήσυχος καὶ ἀτίθασσος Μάτσης, ὁ Ἑλληλιν μετὰ τὴν ἀδούλωτον ψυχῆν, ὁ ἐλεύθερος πολιορκημένος πὸν δὲν καταθέτει εὐκόλα τὰ ὄπλα, δὲν ἐβράδυνε νὰ θραύσῃ τὰ ἀγκαθωτὰ συρματοπλέγματα καὶ νὰ δραπετεύσῃ.

Ἀπὸ τὴν στιγμὴν αὐτὴν ὡς ἀρχηγὸς τῶν ομάδων τῆς ΕΟΚΑ τοῦ Βορείου τμήματος ἀπέβη ὁ τρώμος τῶν Ἀγγλων κατακτητῶν. Μὲ τὸ ὄπλον ἀνὰ χεῖρας, μετὰ τὸ ἔθνικὸν φρόνημα χαλύβδινον καὶ τὴν ἀκλόνητον πίστιν εἰς τὰ ἔθνικὰ πεπρωμένα, διασχίζει τὰ βουνὰ καὶ τὰ λαγκάδια τῆς νήσου, τιμωρῶν ἀμειλίκτως τοὺς ἔθνικους ἐχθροὺς καὶ ἐμψυχῶν τὸς ἡρωϊκοὺς συναγωνιστάς του. Οἱ τρομοκρατημένοι Ἀγγλοι ἐπικηρύσσουν τὸν Κυριαῖκος Μάτσην μετὰ τὸ πῶσον τῶν 5.000 ἀγγλικῶν λιρῶν καὶ ὁ θρυλικὸς Διγενὴς τὸν διορίζει ὡς ἕνα τῶν ὑπαρχηγῶν του. Τὸ ὄνομά του κυκλοφορεῖ μεταξὺ τῶν Κυπρίων μετὰ σεβασμὸν καὶ οἱ ἡρωῖομοὶ καὶ τὰ κατορθώματά του καθίστανται θρύλος.

Ἀπὸ τὸ θαλασσινὸν Καστέλλι τῆς Πάφου μέχρι τῶν ἀμμουδιῶν τῆς Ἀμμοχώστου, ἀπὸ τὴν παραλία τῆς Λεμεσοῦ μέχρι τῶν ἀκρογιαλιῶν τῆς Κυρηνείας καὶ τίς ἀπάτητες κορφές τοῦ Τροόδου μέχρι τῶν ξεροβουνῶν τοῦ Πενταδακτύλου τρέχει ὁ ἀκούραστος καὶ ἐνθουσιῶδης Κυριαῖκος Μάτσης, ἐνθουσιάζει, διανέμει ὄπλα καὶ πυκνώνει τὰς ἡρωϊκὰς φάλαγγας τῆς ΕΟΚΑ.

Οἱ Βρεταννοὶ στρατιωτικοὶ τῆς Κύπρου λυσομανοῦν στὸ ἄκουσμα τοῦ ὀνόματος τοῦ ἡρωϊκοῦ ὑπαρχηγοῦ τῆς ΕΟΚΑ. Ἀπὸ κάθε ἕνα πὸν συλλαμβάνουν δὲν κουράζονται νὰ ζητοῦν πληροφορίας διὰ τὸν Μάτσην. Κάθε ὅμως μέρα πὸν περνᾶ, ὁ κλοιὸς σφίγγεται περισσώτερον γύρω ἀπὸ τὸν ἀτρόμητον ἀγωνιστὴν, μέχρις ὅτου ἔφθασεν ἡ κατηραμένη Τετάρτη τῆς 19ης παρελθόντος Νοεμβρίου, κατὰ τὴν ὁποῖαν ὁ ἦρωας, κατόπιν προδοσίας, εὐρέθη περικυκλωμένος ἀπὸ 150 Ἀγγλους στρατιώτας εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κυριακοῦ Διάκου, τοῦ χωρίου Κάτω Δικώμου, κατόπιν πληροφοριῶν τῆς προηγουμένης νυκτὸς ὅτι τὸ κρησφύγετον τοῦ Μάτση εὐρίσκειτο εἰς τὸ ἐν λόγῳ χωρίον. Εὐτυχῶς εἶναι γνωστὸς ὁ κατάσκοπος προδότης καὶ δὲν θὰ βραδύνῃ ἡ δικαία τιμωρία του ὑπὸ τῆς ΕΟΚΑ.

Οἱ Ἀγγλοι στρατιῶται καλοῦν τὸν ἐλεύθερον πολιορκημένον ὀνομαστὶ νὰ παραδοθῆ, καὶ ἠδύνατο νὰ παραδοθῆ καὶ νὰ ἐπιζήσῃ, μίαν ἡμέραν δὲ καὶ νὰ ἐλευθερωθῆ. Οἱ Ἀγγλοι ὅμως στρατιῶται ἢ δὲν εἶχον ἀκούσει ἢ εἶχον λησμονήσει αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ πρώην πρωθυπουργοῦ των Τσώρτσιλ: «Ἀπὸ δῶ κι' ἐμπρὸς δὲν θὰ λέμε ὅτι οἱ Ἕλληνες πολεμοῦν σὰν ἡρωες, ἀλλ' ὅτι οἱ ἡρωες πολεμοῦν σὰν Ἕλληνες». Δὲν ἐγνώριζον ἐπίσης οἱ Ἀγγλοι στρατιῶται ὅτι ὅταν αἱ γυναῖκες τῶν Σπαρτιατῶν προέπεμπον τοὺς ἄνδρας τὸν πρὸς πόλεμον, τοῖς ἔδιδον τὴν σπάθην καὶ τοῖς

ἔλεγον «ἦ τὰ ν ἦ ἐ π ἰ τ ᾶ ς». Ἦγνόουν ἐπίσης ὅτι, ὅταν ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἐξήτησε ἀπὸ τὸν Λεωνίδα μὲ τοὺς Τριακοσίους του νὰ παραδοθῇ ὁ ἀλησμόνητος Σπαρτιάτης ἀπήντησε: «Μολὼν λαβέ».

Καὶ ὁ Κυριαῖκος Μάτσης, ὡς ἄλλος Σπαρτιάτης, ἀπήντησε παλληκαρίσια: «Οἱ δύο συνεργάται μου θὰ παραδοθῶν ἄοπλοι, ἐγὼ ὅμως δὲν παραδίδομαι. Θὰ μείνω ἐδῶ καὶ θὰ πολεμήσω μέχρι τῆς τελευταίας πνοῆς μου».

Τὸ Ρώυτερ ὑπεστήριξε τὴν ἀποψιν ὅτι ὁ Μάτσης ἠκολούθησεν αὐτὴν τὴν ὁδόν, διότι πιθανὸν νὰ ἐγνώριζε ποῦ εὐρίσκεται ὁ Γρίβας καὶ δὲν θὰ ἐπεθύμει νὰ πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Δυνάμεων ἀσφαλείας.

Οἱ δύο συνεργάται τοῦ Μάτση ἔσπευσαν νὰ παραδοθῶν, χωρὶς ν' ἀνακοινωθῇ τι δι' αὐτούς. Ἐγνώσθη ὅμως ὅτι ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν εἶναι 21 ἐτῶν ἐκ Πέλλαπαις καὶ ὁ ἕτερος 23 ἐκ Λαπήθου.

Εὐθύς ἀμέσως ἐρρίφθη μία δακρυγόνος βόμβα, ἄνευ ὅμως ἀποτελέσματος. Ἐν συνεχείᾳ μέλος τοῦ Σπέσιαλ Μπράντς ἔρριψε μίαν χειροβομβίδα ἐντὸς τοῦ κρησφυγέτου. Ἀπόλυτος σιγὴ ἐπικολούθησε τὴν ἐκκωφαντικὴν ἔκρηξιν. Ὁ Μάτσης ἦτο νεκρός. Ἐρρίφθη ἀκόμη μία χειροβομβὴς ὑπὸ στρατιωτικοῦ. Ὅταν οἱ δημοσιογράφοι εἶδον ἀργότερον τὸν νεκρὸν τοῦ Μάτση, διεπίστωσαν ὅτι τὸ δεξιὸν του πόδι εἶχεν ἀποκοπῆ καὶ ἡ δεξιὰ θωρακικὴ του χώρα εἶχε καταστραφῆ. Τὸ κρησφυγέτον μετεβλήθη εἰς σωροὺς ἐρειπίων, ποτισμένον μὲ τὸ αἷμα τοῦ πεσόντος, ὅστις ἔκειτο ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς, μὲ τὸν δάκτυλον εἰς τὴν σκανοδόλην καὶ τὰ μάτια ἀνοικτά.

Ὁ φόνος τοῦ ἡρωικοῦ ἀγωνιστοῦ ἔλαβε χώραν τὴν 10,5' π.μ. τῆς 19ης παρελθόντος μηνός· τὴν 8, 30' μ.μ. τῆς ἰδίας ἡμέρας μετεκομίσθη ἡ σορὸς του εἰς τὸ νεκροτομεῖον τοῦ Νοσοκομείου Λευκωσίας, τὸ ὁποῖον καὶ ἐφρουρεῖτο ἰσχυρότατα, τὴν δὲ 20ῆν ἰδίου μηνός ἐγένετο ἡ σχετικὴ νεκροψία καὶ ἡ ταφὴ εἰς τὴν αὐλὴν τῶν φυλακῶν, χωρὶς νὰ ἐπιτραπῇ εἰς τοὺς οἰκείους τοῦ νεκροῦ νὰ τὸν παραλάβουν καὶ τὸν θάψουν ἢ τοῦλάχιστον νὰ παραστοῦν εἰς τὴν κηδείαν του.

«Τὸ ἀηδονάκι τῆς Κύπρου» ἔπαυσε νὰ κελαϊδῆ, ὁ γενναῖος ἀγωνιστὴς ἔπαυσε νὰ πολεμᾷ.

Εἰς μνήμην του παρακαλῶ νὰ τηρηθῇ 1' σιγὴ.

Ἔτσι ὁ Κυριαῖκος Μάτσης περέμεινε πιστὸς εἰς τὸν ὄρκον του, πιστὸς εἰς τὰ ἰδανικά του, πιστὸς εἰς τὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς του. Ἔπεσε μαχόμενος ἡρωικά, ὁ ἡρωϊσμός του ὅμως καὶ τὸ ὄνομά του περιῆλθον εἰς τὴν ἀθανάσιαν. Τί καὶ ἂν ἐτάφη τὸ ἄψυχον σῶμα του εἰς τινὰ ἄκραν τῆς αὐλῆς τῶν φυλακῶν, χωρὶς τὰ μοιρολόγια καὶ τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν τῶν οἰκείων του; Θὰ ἀνατεῖλῃ, θάττον ἢ βράδιον, ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ὁ σημερινὸς ἀπέριττος τάφος του θὰ καθαγιασθῇ καὶ θ' ἀποτελῆ τὸ προσκύνημα τῶν ἐλευθέρων συμπατριωτῶν του. Ἔως τότε ὅμως ἡ ψυχὴ του θὰ περιπλανᾶται εἰς τὰ βουνὰ καὶ τὰ λαγκαδία τῆς σκλαβωμένης Κύπρου, τὸ δὲ πνεῦμά του θὰ χαλυβδώνῃ τὸ ἔθνικὸν φρόνημα τῶν σκλαβωμένων Κυπρίων, θὰ πικνώνῃ τὰς φάλαγγας τῆς ΕΟΚΑ καὶ θὰ συντομεύῃ τὸν

χρόνον τῆς ἔθνικῆς ἀποκαταστάσεως.

Αὕτη εἶναι ἄλλως τε ἡ μοῖρα τῶν ἡρωικῶν νεκρῶν. Ἀποθνήσκουν τὰ σώματά των, ἀλλὰ παραμένουν ἀθάνατα τὰ ὀνόματά των καὶ καθίστανται φωτεινὰ σύμβολα ἐπικρατήσεως ὑψηλοτέρων ἰδανικῶν. Ἐὰν δὲν ἐφρονεῖτο ἀγρίως ὑπὸ τῶν βαρβάρων στρατιωτῶν τοῦ εἰδωλολάτρου Μαξιμιανοῦ ὁ Ἅγιος Δημήτριος, ἴσως δὲν θὰ ἐξηπλοῦτο τόσον ταχέως καὶ ἀσφαλῶς ὁ Χριστιανισμός, μέχρι τοῦ σημείου ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ ἀμείλικτος διώκτης του νὰ ἐκλιπαρῇ τὴν συγχώρησιν ὅταν ἠσθένησεν. Κατ' ἀναλογίαν, ἐὰν δὲν ἐφρονεῖτο ὁ Παῦλος Μελάς, ἴσως δὲν θὰ ἀφηνίετο ἡ κοινὴ καὶ δημοσία ἑλληνικὴ γνώμη καὶ δὲν θὰ ἐπεκράτει ὁ μακεδονικὸς ἀγὼν. Τίς οἶδε, ἐὰν καὶ ὁ ἡρωϊκὸς θάνατος τοῦ Κυριαῖκου Μάτση δὲν θὰ ἀποτελέσῃ τὸ ἔναυσμα τῆς καθολικῆς ἐξεγέρσεως με στεφάνωμα τὴν ταχεῖαν ἀπολύτρωσιν τῆς Κύπρου.

Ἄλλως τε ἡ ἀτυχὴς Ἑλλάς ἐπέστη ἐπανειλημμένας βαρβαρικὰς ἐπιδρομὰς καὶ ἐδοκίμασε μακρὰς καὶ τυραννικὰς δουλείας. Πάλαι ποτὲ οἱ βάρβαροι Πέρσαι, ἔπειτα οἱ ἄγριοι Ρωμαῖοι, βραδύτερον οἱ βάνδαλοι Τοῦρκοι, πολὺ ἀργότερον οἱ Γερμανοὶ τοῦ Χίτλερ καὶ οἱ Ἴταλοι τοῦ Μουσουλίνι καὶ σήμερον οἱ ἄπιστοι Ἄγγλοι. Naί, ὑπεδουλώθη ἡ Ἑλλάς σωματικῶς εἰς ὅλους αὐτοὺς τοὺς βαρβάρους ἐπιδρομείς καὶ ὑπέστη ἀκατανομάστους καταστροφάς. Τὸ ἑλληνικὸν ὅμως πνεῦμα ἐπεβλήθη ἐφ' ὅλων αὐτῶν τῶν βαρβάρων κατακτητῶν καὶ ἐπέζησε μέχρις ὅτου ἠλευθερώθη καὶ τὸ σῶμα τῆς Ἑλλάδος. Τί καὶ ἂν ἐπεσωρεύθησαν ἐρείπια ἐπὶ ἐρείπιων; Ἐδοκιμάσθη ἔτσι ἡ ὕλη. Τὸ ἑλληνικὸν ὅμως πνεῦμα παρέμεινεν ἀλώβητον καὶ ἀθάνατον, καὶ εἰς τὴν αἰθαλῆ ἀνθισίν του ὀφείλεται τὸ μυστικὸν τῆς ἐπὶ χιλιετηρίδας διασώσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ.

Ὁ Γεωπονικὸς Σύλλογος Μακεδονίας - Θράκης, ὑπερήφανος διὰ τὸν ἡρωικὸν θάνατον εὐρόντια ἀξέχαστον συνάδελφον, ἀμα τῷ θλιβερῷ ἀκουσματι τῆς ἀπωλείας του, ἐξέδωκε τὴν 21ην Νοεμβρίου ἐ. ἔ. τὸ κάτωθι ψήφισμα:

«Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Γεωπονικοῦ Συλλόγου Μακεδονίας - Θράκης, συνελθὼν ἐκτάκτως ἐπὶ τῷ θλιβερῷ ἀγγέλματι τοῦ ἡρωικῶς πεσόντος.

Κυριαῖκου Μάτση,

Γεωπόνου, ἀποφοίτου τοῦ Πανεπιστημίου Θεσ)νίκης,

Ἀποφασίζει:

1. Ὅπως σταλῶσι τὰ συλλυπητήρια τοῦ Συλλόγου εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἥρωος.
2. Ὅπως σταλῶσιν ὡσαύτως συλλυπητήρια εἰς τὴν Ἐθναρχίαν.
3. Ὅπως ἀναρτηθῇ ἡ εἰκὼν του εἰς τὰ Γραφεῖα τοῦ Συλλόγου.
4. Ὅπως τελεσθῇ Πολιτικὸν Μνημόσυνον τὴν 14ην Δεκεμβρίου, ἡμέραν Κυριακὴν καὶ ὥραν 6ην μ.μ. ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν.
5. Ὅπως στιγματισθοῦν αἱ βάρβαροι ἐνέργειαι τῶν ἀγγλικῶν στρατευμάτων κατοχῆς τῆς μαρτυρι-
(Συνέχεια εἰς τὴν σελ. 418)